

Aan
De minister van Financiën en Cultuur

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999)4619081

Adres kantoor Sint Maarten
Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331

Adres kantoor Aruba
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800

Datum
10 juni 2024
Ons kenmerk
Cft 202400063
Pagina
1/8

Uw kenmerk

Bijlage
1

E-mail info@cft.cw
Internet www.cft.cw

Onderwerp
Reactie op de vierde uitvoeringsrapportage 2023

Geachte mevrouw Maduro,

Op 27 mei 2024 ontving het College Aruba financieel toezicht (CAft) de uitvoeringsrapportage (UR) van Aruba over het vierde kwartaal van 2023. Op basis van deze UR heeft het CAft getoetst in hoeverre Aruba in 2023 voldoet aan het wettelijk kader. Voor 2023 betrof dit de Landsverordening Aruba financieel toezicht (LAft) en het protocol.¹ Met dit schrijven ontvangt u de reactie van het CAft op de vierde UR 2023. In bijlage 1 van deze brief vindt u een nadere uitleg en cijfermatige onderbouwing.

Oordeel

De vierde UR toont een voorlopig overschot in de collectieve sector van AWG 282 miljoen. Dat is 4,0 procent van het bruto binnenlands product (bbp). Aruba voldoet daarmee ruimschoots aan de norm voor het financieringsoverschot uit de LAft en het protocol^{2,3} en aan de voorgeschreven tekortcompensatie.⁴ Ook voldoet Aruba aan de personeelslastennorm en ontwikkelt de schuldquote zich in lijn met de afspraken daarover uit het protocol. Het CAft spreekt zijn waardering uit voor deze positieve resultaten en adviseert Aruba conform de LAft het gehele overschot in te zetten voor schuldaflossing aangezien het aangaan van nieuwe investeringen voor 2023 niet meer mogelijk is. Voor 2024 en verder adviseert het CAft de budgettaire ruimte prudent te benutten door lasten te beheersen en prioriteit te geven aan investeringen boven consumptieve uitgaven.

De vierde UR is, net als voorgaande uitvoeringsrapportages, met een forse vertraging aangeleverd. Hierdoor kan het CAft het realiteitsgehalte van begrotingstukken onvoldoende toetsen. Het CAft benadrukt het belang de wettelijke aanlevertermijnen uit de LAft voor de uitvoeringsrapportages voortaan te respecteren.

Toelichting

Financieringsoverschot

Het CAft gaf in zijn advies bij de tweede vastgestelde begrotingswijziging 2023 (BW) en zijn reactie op de derde UR aan additionele meevallers aan de batenkant te verwachten. Dit beeld wordt met de vierde UR bevestigd. Het resultaat valt AWG 174,7 miljoen hoger uit dan begroot. Door de economische hoogconjunctuur zijn grote meevallers bij zowel het land als de overige entiteiten ontstaan. Dit, in combinatie met het behoedzaam ramen en de begrotingsdiscipline, heeft geleid tot een financieringsoverschot van 4,0 procent van het bbp⁵.

Schuldquote

Op basis van de vierde UR 2023 komt de schuldquote in 2023 uit op 79 procent van het bbp. Ten opzichte van ultimo 2022 is de schuldquote in 2023 ruim 12 procentpunt gedaald. Daarmee ligt Aruba goed op koers om de norm zoals opgenomen in het protocol van 70 procent van het bbp in 2027 en 50 procent van het bbp in 2039 te bereiken. Het CAft adviseert Aruba het financieringsoverschot uit 2023 in te zetten bij de schuldaflodingsverplichtingen in 2024. Voor AWG 153 miljoen is dit in 2023 al gebeurd. Het overige deel van het resultaat van AWG 129 miljoen kan worden ingezet bij de invulling van de schuldaflodingsverplichtingen voor 2024. Zo hoeft Aruba minder te lenen, verlaagt het de budgettaire druk van de rentelasten en maakt het ruimte voor andere noodzakelijke toekomstige uitgaven aan bijvoorbeeld onderwijs en ouderenzorg en voor investeringen. Aruba dient zo spoedig mogelijk afspraken met Algemene Ziektekosten Verzekering (AZV) en Sociale Verzekeringsbank (SVb) te maken om de overschotten in te zetten voor schuldafbouw.

Personeelslasten

Gecorrigeerd voor de afbouw van de salariskorting dalen de nominale personeelslasten ten opzichte van 2022. Hiermee voldoet Aruba in 2023 aan de personeelslastennorm. Omdat de personeelslasten met ruim 30 procent het grootste aandeel in de totale lasten 2023 hebben, is het van belang dat Aruba de personeelslasten blijft beheersen. Overigens acht het CAft gerichte versterking van de financiële en de juridische functie wel noodzakelijk om de gewenste verbetering van het financieel beheer daadkrachtig op te kunnen pakken en hervormingen door te kunnen voeren.

Lastenbeheersing

De post goederen en diensten laat net als voorgaande jaren een lagere realisatie zien dan begroot. In de periode 2015-2023 is er sprake van een gemiddelde onderuitputting van 6 procent.⁶ Dit onderschrijft het eerdere pleidooi van het CAft om de post structureel te verlagen. Het CAft adviseert het budget voor goederen diensten met de besluitvorming over de eerste BW 2024 neerwaarts bij te stellen met 6 procent. Het CAft geeft in overweging om deze middelen te gebruiken voor de dekking van de intensiveringen uit de Voorjaarsnota 2024.

Tijdige aanlevering uitvoeringsinformatie

Al geruime tijd levert Aruba de uitvoeringsrapportages niet conform de daartoe geldende wettelijke deadline aan. De laatste uitvoeringsrapportages worden met meer

dan 100 dagen vertraging aangeleverd. Aruba loopt hierdoor achter de feiten aan. Tijdige uitvoeringsrapportages zijn noodzakelijk om te kunnen toetsen of de begroting nog realistisch is of juist aanpassing behoeft. Dit vergroot tevens de mate waarin de Staten invulling kunnen geven aan het budgetrecht. Bovendien kunnen meevallers eerder geïdentificeerd worden zodat de helft hiervan tijdig kan worden ingezet voor investeringen. Daarnaast kan het CAft bij tijdige aanlevering van de uitvoeringsrapportages het realiteitsgehalte van de begroting beter toetsen. Het CAft adviseert Aruba om het financieel beheer, waaronder de uitvoering- en de verantwoordingscyclus, met de hoogste prioriteit op te pakken.

Ruimte voor hervormingen

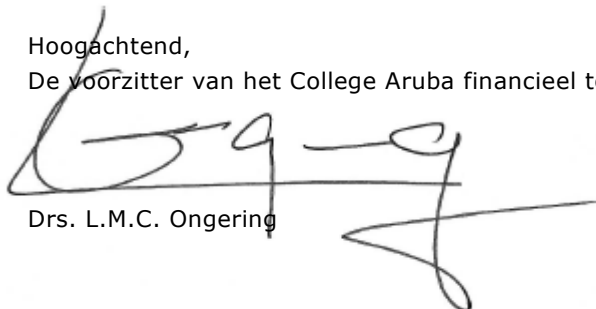
Het CAft adviseert dit moment van hoge economische groei ook aan te grijpen om hervormingen door te voeren op het terrein van het belastingstelsel, de arbeidsmarkt en de sociale zekerheid. Een belasting op toegevoegde waarde (btw) is aan te bevelen omdat die de economie minder verstoort dan de Belastingen op bedrijfsomzetten (BBO). Bovendien is een btw-stelsel eenvoudiger, minder gefragmenteerd en robuuster. Dit komt de compliance ten goede. Ook is nu het moment om hervormingen door te voeren in de sociale zekerheid en de arbeidsmarkt, zodat de arbeidsmarkt beter kan inspelen op wijzigende economische omstandigheden. Hierdoor kan de economie toekomstige schokken beter opvangen.

Vervolg

Het resultaat van 2023 werkt door naar de huidige begroting. Met de beschikbare budgettaire ruimte kan Aruba het investeringsniveau structureel verhogen, en daarmee de economie weerbaarder maken. Het CAft adviseert om tot een meerjarige investeringsagenda te komen. Op basis van het resultaat in 2023 zijn in 2024 meevallers te verwachten bij de winstbelasting, bij de AZV en bij Aruba Toursim Authority (ATA). De hiermee geïdentificeerde meevallers zou Aruba al kunnen aanwenden voor schuldafbouw en voor investeringen. Het CAft verzoekt u daarom de begroting 2024 hierop aan te passen voor besluitvorming over de eerste BW 2024. Ook adviseert het CAft de bijstelling van de post goederen en diensten hierbij te betrekken.

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College Aruba financieel toezicht

Drs. L.M.C. Ongerling

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De minister-president van Aruba
De directeur van de Directie Financiën

Bijlage 1: Uitleg en cijfermatige onderbouwing

In tabel 1 is de realisatie weergegeven van het vierde kwartaal van het land Aruba voor de jaren 2021-2023. Daarnaast wordt de BW voor 2023 van Aruba weergegeven.

Tabel 1: Overzicht realisatie gewone dienst (in miljoenen AWG)⁷

	Realisatie 4e UR 2021	Realisatie 4e UR 2022	Realisatie 4e UR 2023	VBW 2023	Percentage ten opzichte van de VBW 2023
Baten	1091	1367	1716	1659	103
Directe belastingen	385	506	621	548	113
Indirecte belastingen	508	605	743	723	103
Overige baten	197	256	352	388	91
Lasten	1622	1404	1501	1522	99
Personeelslasten	418	426	457	467	98
Goederen en diensten	180	186	195	209	93
Rente	243	245	264	263	100
Subsidie	199	203	223	224	100
Overdrachten	344	162	176	175	101
Bijdragen en afschrijvingen	238	183	186	185	101
Exploitatieresultaat	-531	-37	214	137	157
Kapitaaldienst	-3	-4	-31	-71	76
Kapitaalontvangsten	37	39	39	43	91
Kapitaaluitgaven	40	43	70	113	83
Financieringssaldo land	-534	-41	183	66	278

Bron: vierde uitvoeringsrapportages 2021-2023 en VBW 2023 van Aruba.

Baten

De totale baten 2023 zijn aanzienlijk gestegen (AWG 349 miljoen) ten opzichte van 2022. Deze toename kan met name worden toegeschreven aan de BBO/BAVP als gevolg van de stijging van het tarief van 3 naar 4 procent (+ AWG 122 miljoen) en de niet-belastingopbrengsten (+AWG 83 miljoen). Daarnaast hadden de winst- en dividendbelasting een groot aandeel in de batenstijging. De hogere baten bij de winstbelasting worden voornamelijk veroorzaakt door de hogere winsten in de voorlopige winstbelastingaangiften van 2022 van de banken, hotels en bedrijven in de detailhandel van levensmiddelen.

Ook ten opzichte van de VBW2023 zorgen met name de directe belastingen uit winst, dividend en overdrachten samen met de BBO/BAZV voor hogere baten dan geraamd. Deze hogere baten worden overigens deels teniet gedaan door de substantieel lagere ontvangsten bij de posten rechten, boeten & overig en bij de niet-belastingopbrengsten.

Dat laatste wordt vooral veroorzaakt door het uitblijven van de winstuitkering van Utilities (begroot AWG 10 miljoen), doordat het Rijk AWG 6,3 miljoen minder dan

begroot heeft overgemaakt en het achterblijven van de erfpachtrechten van DIP (AWG 5,8 miljoen).

Lasten

Aruba realiseert tot en met het vierde kwartaal AWG 1.501 miljoen aan lasten, AWG 97 miljoen meer dan in het vierde kwartaal van 2022. Dit is met name toe te schrijven aan hogere personeelslasten, subsidies, rente en overdrachten.

De tot en met het vierde kwartaal gerealiseerde personeelslasten bedragen AWG 457 miljoen. De personeelslasten zijn daarmee gestegen met 7,3 procent ten opzichte van 2022. Het aantal fte's is ruim 4 procent gedaald in 2023 door natuurlijk verloop, niet verlengen van arbeidscontracten en ontslag op eigen verzoek. De toename ten opzichte van 2022 is voornamelijk het gevolg van de volledige afbouw van de salariskorting. Een deel is ook veroorzaakt door een stijging van de vergoedingen voor overwerk met AWG 1,3 miljoen terwijl een daling was beoogd. Na correctie voor de afbouw van de salariskorting (budgettair effect hiervan wordt door Aruba geschat op AWG 43 miljoen) bedragen de personeelslasten in 2023 AWG 414 miljoen. Dat is een daling van AWG 3 miljoen ten opzichte van 2022.

De post goederen en diensten is in 2023 wederom niet uitgeput. De onderuitputting is 11 procent. Het is niet duidelijk wat hiervan de oorzaak is.

Aan het einde van het vierde kwartaal bedragen de lasten voor subsidies AWG 223 miljoen. De toename van AWG 20 miljoen ten opzichte van 2022 is voornamelijk het gevolg van de volledige afbouw van de salariskorting voor het onderwijspersoneel.

De rentelasten laten een stijging van ruim AWG 18 miljoen zien ten opzichte van 2022 en komen in 2023 uit op AWG 264 miljoen ofwel 18 procent van de totale begrote lasten voor 2023. De rentelasten zijn in 2023 gestegen als gevolg van een stijging van de referentierente (SOFR). Aruba heeft deze stijging in de VBW 2023 reeds verwerkt. De post overdrachten laten een stijging zien van AWG 14 miljoen ten opzichte van 2022, 9 procent. Deze stijging wordt onder andere veroorzaakt door de stijging van de reparatietoeslag in 2023 als onderdeel van het Belastingplan 2023.

Kapitaaldienst

De kapitaaldienst toont voor 2023 een negatief resultaat van AWG 31 miljoen. De baten bedroegen AWG 39 miljoen en betroffen grotendeels vrijgekomen afschrijvingen. De lasten van AWG 70 miljoen bestonden voornamelijk uit investeringen. Deze zijn met de VBW verhoogd naar AWG 52 miljoen. Hiervan is AWG 43 miljoen (84 procent) gerealiseerd.

Financieel beheer

Onderstaand tabel geeft de aanlevering van de uitvoeringsrapportages weer.

Tabel 2: Aanleveroverzicht uitvoeringsrapportages

<i>Uitvoeringsrapportages</i>	Q1 2022	Q2 2022	Q3 2022	Q4 2022	Q1 2023	Q2 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q1 2024
Wettelijke deadline	13 mei '22	12aug '22	11 nov '22	13 feb '23	13 mei '23	12 aug '23	13 nov '23	13 feb '24	13 mei '24
Aanlevering UR	27 mei '22	23 aug '22	25 nov '22	17 apr '23	4 aug '23	8 dec '23	29 feb '24	27 mei '24	-
Aantal dagen te laat	14	11	14	63	83	118	108	104	

Bron: aanbiedingsbrieven uitvoeringsrapportages 2022-2023.

In het kader van het Landspakket en de routekaart voor financieel beheer wordt er samen met de tijdelijke werkorganisatie gewerkt aan het verbeteren van het uitvoerings- en verantwoordingsproces. Aruba verwacht de inhaalactie voor jaarrekeningen eind 2024 af te ronden, terwijl de achterstand in kwartaalrapportages begin 2024 zal worden ingelopen.

Collectieve sector en overheidsentiteiten

In tabel 3 is het voorlopige resultaat voor 2023 van de gehele collectieve sector van Aruba weergegeven, afgezet tegen de realisaties voor de jaren 2021–2023.

Tabel 3: Overzicht resultaat collectieve sector (in miljoenen AWG) ⁸

	4e UR 2021	4e UR 2022	4e UR 2023	VBW 2023
Financieringssaldo land (A)	-534	-41	183	66
Exploitatie	-531	-37	214	137
Kapitaaldienst	-3	-4	-31	-41
Resultaat entiteiten (B)	39	60	99	42
AZV	0	3	55	35
SVb	7	41	57	50
ATA	24	38	31	0
Serlimar	1	1	-1	0
SEPB	-1	0	0	0
UA	0	0	-2	0
Correcties ⁹	7	-24	-41	-43
Collectieve sector (A + B)	-495	19	282	108
Tekort/overschot (% bbp)	-8,9%	1,8%	4,0%	1,5%
bbp	5555	6345	7047	7047

Bron: vierde uitvoeringsrapportages 2021-2023 en VBW 2023 van Aruba;

Het financieringsoverschot bij de vierde UR 2023 bedraagt voor de collectieve sector AWG 282 miljoen. Het resultaat 2023 valt hoger uit dan opgenomen in de VBW 2023 door de hogere overschotten bij het land, de ATA, de Algemene Ziektekosten

Verzekering (AZV) en de Sociale Verzekeringsbank (SVb). Het overschot van AZV is met name toe te schrijven aan een gunstige ontwikkeling van de inkomsten (zowel premies als de belasting AZV). Het CAft merkt op dat de taakstellende besparing van AWG 60 miljoen in de zorg in 2023 niet is gerealiseerd. Uit de vierde UR is de daadwerkelijke besparing niet te herleiden. Wel geeft het land aan dat de via de AZV bekostigde zorg met AWG 494 miljoen, AWG 56 miljoen lager uitvalt dan PriceWaterhouseCooper (PWC) eerder raamde voor 2023.

Het resultaat van de SVb is in 2023 met AWG 57 miljoen AWG 16 miljoen hoger dan in 2022. Deze stijging wordt met name verklaard door de gunstige ontwikkeling van de premiebatens.

Met de aanpassing van de toeristenheffing vanaf 2023 ontvangt het land nu vooraf middelen in plaats van alleen achteraf via een winstuitkering van ATA. ATA realiseert in 2023 een positief resultaat van AWG 31 miljoen.

Op 21 maart 2023 is, conform het voorstel van Aruba, de collectieve sector voor het jaar 2022 vastgesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Voor 2023 en verder is door BZK voorgesteld om de wijze van vaststelling van de collectieve sector tussen de landen (Aruba, Curaçao en Sint Maarten) te harmoniseren. In dat kader werkt Aruba momenteel, in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek van Aruba en het Centraal Bureau voor de Statistiek van Nederland, aan de optimalisatie van het proces van vaststelling van de collectieve sector. Het CAft heeft geen volledig zicht op de voortgang van dit traject en blijft benadrukken dat een spoedige vaststelling van de collectieve sector, inclusief een eventuele herziening van de samenstelling van de collectieve sector (zoals het betrekken van de ziekenhuizen bij de collectieve sector), van belang is.

Bijlage 2: Eindnoten

---

¹ Het toetsingskader voor de beoordeling van de UR wordt gevormd door de LAft aangevuld met het Protocol Aruba Nederland 2019-2021, getekend op 22 november 2018 en de briefwisseling tussen de regering van Nederland en de regering van Aruba houdende de verlenging van het Protocol Aruba Nederland 2019-2021 tot 31 december 2023 getekend op 20 januari 2022.

² Artikel 14, LAft en artikel I.1 Protocol Aruba Nederland 2019-2021.

³ Het overschot is gebaseerd op voorlopige uitvoeringsgegevens. Als de jaarrekening wordt vastgesteld krijgen deze gegevens een definitieve status.

⁴ Van het resultaat betreft AWG 70 miljoen het wettelijke vereiste overschot van 1 procent van het bbp. Met het overig deel van het resultaat van AWG 212 miljoen wordt een aanzienlijk deel van de tekorten in voorgaande jaren gecompenseerd (AWG 1,4 miljard in totaal).

⁵ Op basis van de IMF-raming van het bbp.

⁶ Hierbij is rekening gehouden met de covid-periode.

⁷ In deze tabel is sprake van afronding op hele AWG miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

⁸ In deze tabel is sprake van afronding op hele AWG miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

⁹ Ter voorkoming van dubbeltellingen, worden correcties aangebracht. Zo wordt het resultaat van ATA in jaar t als dividend uitgekeerd in jaar t+1.